

λειτουργία έπιτελεί ή γλώσσα: μιά καθαρεύουσα πού πλησιάζει τών καθαρευουσιάνικων μεταφράσεων του Βέρν. 'Η ανάιρεσή της δέν γίνεται μέ λέξεις τής δημοτικής έντεχνα ένσωματωμένες (όπως στον 'Εμπειρικό) αλλά μέ τή μετάφραση λέξεων και έκφράσεων τής δημοτικής: έτσι, λχ, ή κουβέρτα (κατάστρωμα) του καραβιου γίνεται «κλινοσκέπασμα». Περαιτέρω ανάιρεση τής γλώσσας προκύπτει από τή σημερινή μας συγχρονική ανάγνωση πού άποστασιοποιεί τό κείμενο.

"Ένα σημαντικό και άξιολογότατο βιβλίο.

Γ. Ν. Πεντζίκης

ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΟΥΝΕΛΑΣ: **Σαπφώ**, μέλη I
Κέδρος 1976

α) Η σχέση γλώσσας-όμιλίας (λαλιάς)— σώματος έχει προβληματίσει από χιλιάδες χρόνια τήν ανθρώπινη σχέση. Από τόν 'Επίκουρο και τόν Σωκράτη μέχρι τόν Κασίρερ, τόν Μπάρτ και τούς σύγχρονους σχιζοαναλυτές (Ντελέζ, Λυοτάρ, Γκαταρί) ή τίς παράλληλες γλωσσολογικές έρευνες, μονάχα οί μέθοδοι αλλάζουν, ή ουσία παραμένει ή ίδια: ή γλώσσα, είτε είναι άντικείμενο φιλοσοφικής μελέτης, είτε (μέ τή μορφή τής γραφής) σημαίνουν τής λογοτεχνίας, δέν παύει ν' άποτελεί ζωντανό όργανο, πού δηλώνει και πληροφορεί για τίς ανθρώπινες βουλήσεις ή έπιθυμίες. Κι επειδή οί βουλήσεις κι οί έπιθυμίες (συνειδητές ή όχι) βρίσκονται σέ συνάρτηση μέ τόν σωματικό τους (ύλικό) φορέα, ή γλώσσα δέν μπορεί ν' άπομονωθεί από τή φύση, από τόν κορμό, πού μαζί του διαλέγεται συνέχεια.

β) 'Η «Σαπφώ» του Σ.Γουνελά, σάν γραφή, είναι συγγενική μέ τά κείμενα του Γ. Χειμωνά και μέ όρισμένα του Μ. Μήτρα. Προϋποθέτει βιωμένες καταστάσεις, οί όποιες διεργαζόμενες στο ανθρώπινο έσωτερικό (σώμα και σκέψη είναι δυό όψεις ένιαίου συνόλου) μεταποιοούνται σέ γραπτό λόγο—προέκταση τής ανθρώπινης

όντότητας. 'Η «Σαπφώ» λειτουργεί σέ δυό επίπεδα: από τήν μιά μεριά δηλώνεται έμμεσα μιά ύπαρκτική—κοινωνική κατάσταση μόνωσης, α—διαθεσιμότητας, άποξένωσης, και, από τήν άλλη, συντελείται μιά διαρκής έρωτική πράξη, πού συνεχίζεται και πέρ' από τά τελικά όρια του κειμένου, και, πού μέ τήν τέλεσή της, προσπαθούν τό ένα ή και τά δυό πρόσωπα του κειμένου, νά υπερβούν τήν ύπαρκτική—κοινωνική συνείδηση τής ανθρώπινης τραγικότητας.

γ) 'Ο χρόνος στην έρωτική άναφορά τής άφήγησης είναι σπονδυλωτός, όχι καθωρισμένος ιστορικά (χρησιμοποιούνται έπιρρήματα, σημαίνοντα άσαφή διάρκεια), αντίθετα μέ τόν χρόνο—ύπαρξης, πού είναι ιστορικά καθορίσιμος (χρησιμοποιούνται ρήματα ένεστωτικά). Τά πρόσωπα πού υπάρχουν στο κείμενο τής «Σαπφώς» μέ σχεδόν άπροσδιόριστη τή φυλετική τους όντότητα όταν κινούνται στον κοινωνικό χώρο, οδηγούνται σέ μιά έρωτική συνάντηση, όπου περισσότερο διαδραματίζουν ρόλους σεξουαλικών άρχετύπων. 'Ο συγγραφέας δηλ., τά άποφορτίζει από τήν προφορική τους όμιλία και τά φορτίζει μέ τήν γενετήσιά τους, θέλοντας ίσως, νά δείξει τήν στενή σχέση γλώσσας και σώματος, πού σέ κάθε περίπτωση είναι «καθαρή» ηδονική άπόλαυση. Τέλος, ή συχνή χρήση λέξεων όπως: ιδρώτας, ύγρασία,

μουσκεμένος, σάλιο, δροσιά, ποτισμένος, ροή, επενδύει τά σημαινόμενα τής γενετήσιας πραγματογνωσίας.

δ) Ἡ γραφή, γιά τόν Σ. Γουνελά, εἶναι μιά μεταποίηση τοῦ ἐσωτερικοῦ βιώματος, δίχως σαφείς νοητικές παρεμβολές. Δέν θά δεχτῶ αὐτή τήν ἄποψη. Νομίζω, ὅτι τόσο ἡ ὀμιλία ὅσο καί ἡ γραφή, λογοκρατοῦνται, περιορίζονται, ταξινομοῦνται. Τήν γραφή τήν θαραίνει μιά παράδοση, πού δέν ἐπιδέχεται ριζοσπαστισμούς μέσα ἀπό τήν κατεστημένη λειτουργία τῆς.

Ἀλέξης Ζήρας

ΖΕΦΗ ΔΑΡΑΚΗ:

Ὁ ἀρχάγγελος καθρέφτης

Κέδρος 1976

α) Στίς 36 σελίδες αὐτοῦ τοῦ κειμένου, ἀρθρώνεται ἓνα καί μοναδικό σπονδυλωτό ποίημα, μέ ἐνότητες ἀδιόρατες. Ἡ λεκτική ἀνάπτυξη εἶναι λεπτομεριακή, μή ἐπιτρέποντας μέ τό πλάτος τοῦ στίχου παρά ἐλάχιστα τήν λειτουργική ἐτερότητα τοῦ ἀναγνώστη. Ἡ ποιήτρια, φορτίζοντας ὑπέρμετρα τήν φραστική τῆς, δίνει στίς λέξεις σημαίνουσα αἰσθητική πρακτική, ἡ ὅποια περιορίζει τά σημαίνόμενά τους. Μ' ἄλλα λόγια ὁ ἀναγνώστης δέν ἀφήνεται ἐλεύθερος νά ἀνασύρει τό τυχόν βίωμα του ἀπό τήν ποίηση τῆς Ζ. Δαράκη, γιατί ἀκριβῶς τό δικό τῆς βίωμα, τείνει σέ μιά ἐξανθητική περιγραφή. Πρόκειται γιά μιά ποίηση ἐρμητική καί, ὅσο μπορεῖ νά δικαιολογηθεῖ ὁ χαρακτηρισμός, προσωπική.

β) Ἀπό τήν ἄλλη μερία, τά κοινωνικά ἐντάλματα πολὺ λίγο κάνουν ἐκδηλῆ τήν παρουσία τους, ἀλλά, καί τότε ἀκόμα, σ' ἓνα δευτερογενές πλάνο, ἀφοῦ ἐξαρτῶνται ἀπό τήν

ἐρωτική ὑποβολή τοῦ συγκεκριμένου προσώπου. Τό ποίημα ἀρχίζει σάν ὄνειρική καταγραφή ἀφυπνισμένων ἀπό τό παρελθόν βιωμάτων, εἰκόνων πού κυριαρχοῦνται ἀπό μιά χρωματική ἀδιαφάνεια, ἀναπαραστάσεων βυθισμένων σέ μιά μπαρόκ ἀχλύ καί πού ἀνακαλοῦν τίς νεανικές μνήμες τῆς ποιήτριας. Στήν ἀναβίωση αὐτῶν τῶν παραστάσεων καταφεύγει ἡ Ζ. Δαράκη γιά νά ὁμολογήσει ὑστερογενῶς τήν τραυματική τῆς ὄραση τοῦ κόσμου. Ἔτσι ἡ τοπογραφία καί ἡ πραγματογνωσία τοῦ ὑποσυνειδητοῦ τῆς μεταφέρεται σ' ἓναν ἄδηλο χρόνο, μέ τήν παράλληλη πρόσμιξη καταστάσεων πού ἀποσπάστηκαν —θάσει μιάς προσωπικῆς ἀναγκαιότητας— ἀπό παλιότερα ἢ νεότερα συνειδησιακά στρώματα.

γ) «Ὁ ἀρχάγγελος καθρέφτης». εἶναι, ἴσως, τό σωματικό κάτοπτρο, μέσα ἀπό τό ὁποῖο ἡ ποιήτρια θέλει νά συνδέσει τά θραύσματα μιάς φανερά κομματιασμένης ἐσωτερικά ζωῆς, δίνοντας στή σύνδεση τό νόημα μιάς οὐδέποτε μέχρι τώρα πραγματωμένης ἀλήθειας. Τό πέρασμα ἀπό τίς ἀναβιωμένες μνήμες στήν, μέ βαθιά πληρότητα, ἐρωτική τωρινή πραγματικότητά τῆς, γίνεται μέ τέτιο τρόπο ὥστε νά μοιάζει σάν συνέχεια τοῦ ὄνειρου. Ἡ ἐρωτική συνάντηση φαίνεται σάν μοιραία ἀπόληξη μιάς σειρᾶς καταστάσεων πού ἐπιζητοῦσαν ἀπό παλιά αὐτή τήν συνάντηση.

δ) Ξαναγυρίζοντας στήν πρώτη παράγραφο τοῦ σημειώματός μου θά παρατηρήσω ὅτι αὐτός ὁ φραστικός ἐκτατισμός ἀποδυναμώνει τήν συμμετοχή τοῦ ἀναγνώστη —ἴσως αὐτή νά εἶναι καί πρόθεση τῆς ποιήτριας— ὄχι τόσο σχετικά μέ τήν κλειστή λειτουργία τοῦ ποιήματος, ὅσο σέ σχέση μέ τά ἴδια τά λεκτικά σημαίνόμενα. Μήπως ἡ ποιητική πρόζα σημασιοδοτοῦσε καλύτερα τά ὅρια αὐτῆς τῆς γραφῆς;

Ἀλέξης Ζήρας